

maad, on se kulus tullepurskaw mäggi, nimmega *Wesuw.* tõine, mis temmast palju kõrgem ja suurem, seisab *Sizili* saare peal, mis pennikoormat kaks, wiimsemast *Itali* sops pist arwates, merres on. Mägge, mis seal omma tulles purskamise pärast kõigil teadaw, kutsutakse *Aetna*s. On veel pehke *Sizilit* mõnned tõised sared liggimail, mis *Itali* ma jauls arwatakse. Siit maalt merre kaudo hommis ko pole minnes, tulles innimene

14. *Krekamaale.* Põhja pool on temma suure maaga ühhes, agga õhto, lõune ja hommiko poolt rajab tedda merri, kus liggi kaks sadda suuremat ehk wähhemat saart nähtakse, mis *Kreka* ma järrele on. Sesamma armas ma olli ammust ajast enne *Kristuse* sündimist kulus, omma rahwa tarkuse ja suure meelsteite pärast, kes kui kirjatundjad ja õppetud mehhed; kui kawalad pomeistrid, kujukikujad, wallajad ja maalmeistrid maailma õfani õnima nimme mals lestatawaks jätnud, sest, et nende käest kõik tarkus ja tunde mine hakkand tulles, ja meie põlwe rahwas sedda ennamiste nende käest perrinud. Seal ollid need ennemiste kõrtsid linnad, kelle kogodustele pühha *Paulus* ommad *Epist*sid *Korintuse*, *Ewesuse*, *Tassalonika* ja *Wiltipuse* rahwale kirjutas. Nende nimmed on kül veel tännagi päew alles: agga ei olle nemmad ennam, mis olliwad. Korre, tores ja harrimata *Turgi* rahwas, on jo peale nelli sadda aastat neid armsaid maid ennese käes pidanud; armota walsusega neid wallitsend, ja kõik kautand ja kustutand, mis endisel ajal *Kreka* maa ja temma rahwa tarkust ja auu kulutas. *Kreka*st põhja pole minnes same kõhhe

15. *Turgi:maale*, mis agga selle määrato riigi wähkem ossa, et ta kõigesurem pool *Asia*, muist ka *Ahwit*as maa jaus on. *Turgi* keiser peab asset *Konstantinopoli* linnas; se on selle merre kalda peal, mis musialk merreks nimmetakse, ja *Europa* ja *Asia* maa wahhel seal kõhhas wahhet teeb. Lin on lõpmata suur ja ajal kangeste kaup. *Turgi:maalt* kallame alles põhja pole, ja lähheme

16. *Ungr:maale*, se on *Austria* keiseri perris; wägsa õnnistud ja kõige asja polest rikkas. Temma rahwas on priisket suggu, wahwa, wapper ja tõeteggija. Mis mõnni immeks wõiks panna, se on se: et nende keles palju makele sõnnasid kulukse olliwad. Pealin on *Presburg*. Siit lähheme ikka üllemale põhja pole, ja same siis

17. *Ödmi:maale* mis üks suur kuningriik ja *Austria* keiseri perris on. Selle ma rahwa keel on üks seggane ja pehme wenne keele murre. Pealin on *Prag*. Temmaga on rajastiku

18. *Slesia* suur ma, se on *Preissi* kuningaga omma. Siit tõttame

19. *Preissi* kuningriiki, pealin on *Königsberg*; agga kuningas iski ilab *Sakia*:maalt omma peälinnas, nimmega *Berlin*. *Preissi*st jõuame

20. *Pohla:maale*, se on nüüd kolmes jaus, ja kolme wallitsejate pärast; üks ossa on *Warsawi* linnaga meie, tõine *Austria* keiseri, ja kolmas *Preissi* kuningaga omma. Nüüd lähheme veel *Kura:maalt* läbbi, et jälle *Dia* kaudu koodo sada, ja olleme siis kõik *Europa* maad ärras käinud.

Anneme wiimseks veel mõnda tähhendust liiskaks. Teame, et iggal mõisal kaart on, mis maamõetja tehtud, ja kelle peale temma kõik mõedo järrele ärramärkind, kuid a rajad jookswad; kus kellegi põllomaad; kus metsa, jõge, weesoukkest ehk muud margitawad asja näeb olliwad, nenda, et kui kaart auwaste tehtud, ja sedda umbwõera innimese kätte antakse, kes kartidest tarkust mõistab sada, temma sellejärele kõhhe igga paika saab tundma, ja küsimata sinna õskama; teab ka kaardi järrele arwata, paljus maad ühhest kõhbast tõise minna. *Ris:iggu*sid kaartiid on kõigist rikidest, ja kõigist maiteist ja merredest, mis maa peal on, jo ammustki tehtud, ja nimmerakse neid *Pandkaardiks*, s. o. *Maakaardiks*, kelle pealt nähha, kui piik ja lai üks ehk tõine ma; kuhu pole ta heidab; kellelega temma rajastiku on; mis ta linnade nimmed; ehk kas jõggesid ja mäggesid, ehk mis veel muud seal peaks olla. Merre kaartide järrele jubatab *Kompas*, mis ikka põhja ja tähhe peale näitab, laewameest de pimmeduses kaljudest ja kardetawa merre kõhtradest mdda; ja õskab temma nende järrele laia merre peal, kus ei teed egga jälgi, egga muud kui agga taewast ja wet nähha, sinna, kuhhu tahmist on minna. Eks tulles selle eest *Jummalale* tännu anda, ja süddame ikumiseaga pühha *Paulusega* ütelda: *Issand!* sa olled innimesest omma lomade esimesest suguks lonud! ja, kuid a pühha *Tawet* ütleb: tedda tarkuse, õise kui kroniga ehhitand.

Schweigi maalt ragitakse saksa, prantsuse, ja italia *Preissi*, *Slesia* ja *Sakia*:maalt saksa keelt; *Wenne* riigis on wenne keel, mis kõigis paigus kulukse, agga peale sedda veel wiiskimmend tabheisa keelt. *Turgi*:maalt on *turgi* keel, agga kulukse seal ilma temmata kolme kümne wie rahwa keelt ragitawad. Kõik tõised maad, mis olles